

УДК: 631.432/.436:631.524.84:633.111“324”

ЛОЗІНСЬКИЙ М.В., канд. с.-г. наук

Білоцерківський національний аграрний університет

БУРДЕНЮК –ТАРАСЕВИЧ Л.А., доктор с.-г. наук

Білоцерківська ДСС Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

ВПЛИВ ГІДРОТЕРМІЧНИХ УМОВ НА ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОЇ КУЩИСТОСТІ *T. AESTIVUM* L. ОЗИМОЇ ЗА ГІБРИДИЗАЦІЇ РІЗНИХ ЕКОТИПІВ

Створення сортів пшениці м'якої озимої з високим рівнем продуктивності і адаптивності до несприятливих чинників довкілля є важливим завданням селекційного напрямку досліджень. Здатність до кущіння, як еволюційне пристосування злаків переносити несприятливі чинники довкілля, – важливий фактор формування високопродуктивного агрофітоценозу і підтримки гомеостазу пшениці м'якої озимої.

В умовах Білоцерківської дослідно-селекційної станції Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків у 2011-2013 рр. вивчали вплив гідротермічних умов вегетації на формування продуктивної кущистості селекційними номерами конкурсного сортовипробування, отриманими від гібридизації різних екотипів.

Аналіз гідротермічних умов в період формування продуктивної кущистості свідчить про значні відмінності в роки проведення досліджень як за кількістю і розподілом опадів так і за температурним режимом. Так у вересні-листопаді 2010 р. (проходження I–II етапів органогенезу) фактична кількість опадів (120,9 мм) перевищила середньобагаторічні показники на 11,9 мм. Осінній період 2011 р. характеризувався значним дефіцитом опадів (випало на 26,1 мм менше середньобагаторічних показників). У вересні-листопаді 2012 р. кількість опадів була меншою на 9,3 мм. Під час проходження III-го етапу органогенезу у березні і квітні 2011 р. опадів випало менше норми на 53,4 мм, що не сприяло збільшенню продуктивної кущистості. Весняний період 2012 р. навпаки, характеризувався більшою кількістю опадів – 91,1 мм, за середньобагаторічних показників 77,0 мм – що певною мірою компенсувало несприятливі погодні умови осіннього періоду 2011 р. У квітні 2013 р. кількість опадів була меншою на 18,7 мм, а температурний режим значно перевищував середньобагаторічні показники, що значно прискорило проходження розвитку рослин пшениці. ГТК в перший місяць від часу відновлення весняної вегетації (15 квітня) становив 0,19. Аналіз погодних умов свідчить про їх значний вплив на формування продуктивної кущистості.

У 2011 р. середнє значення продуктивної кущистості по всіх генотипах відповідало значенню 2,9 шт за мінімального значення 2,5 шт у селекційного номера 26 КС і максимального 3,2 шт у 12 КС і сорту Білоцерківська напівкарликова.

За більш сприятливих умов для кушіння у 2012 р. середнє значення продуктивних стебел по досліді у 2012 р. становило 3,1 шт за мінімального показника 2,7 шт у селекційних номерів 8 СС і 26 СС та сорту-стандарту Перлина лісостепу і максимального 4,0 шт у селекційного номера 22 КС. Достовірно більшу кількість продуктивних стебел ніж кращий стандарт у цьому році мали селекційні номери 22 СС, 12 СС, 17 КС і 29 КС.

В найбільш несприятливих умовах формування продуктивної кущистості у 2013 р. середній показник досліджуваної ознаки по досліді становив 2,1 шт стебел/рослину, з міні у сорту Білоцерківська напівкарликова і тах – 2,7 шт у селекційного номера 17 КС. Високими показниками продуктивної кущистості у цьому році також характеризувалися наступні генотипи 12 КС, 44 КС, 26 КС, 22 КС і сорт-стандарт Подолянка.

В середньому за три роки середній показник продуктивної кущистості по досліді становив 2,7 шт за мінімального значення 2,5 шт і максимального 3,1 шт у селекційного номера 12 КС. Достовірно вищі показники ніж в кращого стандарту спостерігалися лише в двох селекційних номерів 12 КС (лісостеповий екотип / лісостеповий екотип) і 22 КС (лісостеповий екотип / США)

Встановлено, що фактор умови року максимально вплив на формування продуктивної кущистості, частка його впливу в середньому за три роки досліджень становила 64,7 %. Частка впливу фактору генотип перебувала на рівні 12,6 %, а взаємодія факторів впливала на 20,3 %.